Ч. 43. (10 718). Львів, субота 27. лютого 1926. Поштову належитість оплачено гуртом. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов. — Конто почт. щад. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло" Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передпол. Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Югославії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації. — Ціна одного примірника 20 сот.

Ватиканський престол і Італія.

Ватиканський орган „Осерваторе Романо" друкує лист папи до ватиканського головного секретаря кардинала Гаспарі, на тему проєктованих фашистівським урядом церковних реформ. Ці реформи мають на меті поправити становище духовенства та оборонити церковні інтереси. Згаданий лист хоче в дуже лагідній формі дати до зрозуміння Муссолінійові, що при всій його добрій волі допомогти Ватиканові, уступкам держави ще далеко до тих справедливих претенсій, які має церква.

Ось висновки цього листу, 1) церковні знавці, що радять з урядом над церковним законодавством, мають дозвіл своєї церковної влади, але не виступають від імені святого престола. 2) Без огляду на прихильне становище Ватикану до намірених реформ, Ватикан стоїть давно на тім, що цивільна влада не має права вмішуватись до церковного законодавства. 3) Конкордат між святим престолом і королівством Італії може бути закінчений щойно тоді, коли буде закінчене юридично т. зв. римське питання. Це значить: як довго теперішнє становище святого престола не буде змінене.

Французька криза.

Франк упав дуже низько. За тим пішло загальне схвилювання. Права преса скидає на лівицю вину за нарево економічної катастрофи. Лівиця пригадує правій одержану після неї суму спадщину. Фінансовий стан може довести навіть до поважніших заворушень серед населення. У численних містах власники крамниць зачинили свої крамниці для демонстрації. За останні місяці імпорт збільшився значно над експортом. Фінансовий комітет у сенаті відновив знову статті про підвишку мита на алькоголь, каву та цукор, скасовані парляментом.

Інтриґи чи погрози?

Англійська, французька та німецька преса передали провідну думку розмови, яку мав польський міністр зак. справ Скшинський з англійським послом у Варшаві, Мюлером на тему постійного вступу Польщі до Ради Ліги Націй. Гр. Скшинський мав буцім-то заявити, що на випадок, якби Польща не одержала такого місця, тоді вона виступить з Ліги Націй зовсім і піде на Союз з СРСР. Польська тел. аґенція заперечує категорично такій звістці, яка рівналась би погрозі і твердить, що вона видумана ворогами Польщі. Одночасно польська преса передає звістку, що мін. Скшинський справді розмовляв на цю тему, але не з послом Мюлером, а з французьким послом Ланафіє, якому сказав, що в разі невдачі Польщі в Женеві, вона буде приневолена шукати инших шляхів політики. Політики зробили з цього зрозумілий висновок. Ось чому інформації чужинної преси є прибільшені.

Комінтерн.

Чергове пленарне засідання виконкому комінтерну в Москві.

Дня 21. п. м. почалося в Москві засідання поширеного пленума Виконавчого Комітету Комуністичного Інтернаціоналу. В засіданні взяли участь делегати 32 країн. Зіновєв, голова Комінтерну, заявив, що основні принципи програми і тактики комінтерну остають і надалі незмінними. Тим хотів він сказати, що остання дискусія в російській компартії, та опозиційна роль його самого на партійному конгресі не мають ніякого впливу на ідеольогію і тактику теперішньої президії Комінтерну. Але саме над тим, чи остання дискусія в Р. К. П. має мати якийнебудь вплив на уклад сил в президії Комінтерну, застановлявся дуже довго і дуже основно політичний комітет (політбюро) і генеральний секретаріят російської (прозваної тепер всесоюзною) компартії. В тій справі інтервенювали в названому політбюрі навіть представники поодиноких національних секцій Комінтерну. Вони доказували, що усунення Зіновєва зі становища голови комінтерну спричинилоби ослаблення комінтерну, та далоби почин до анальогічних дискусій, що були в Р. К. П., у всіх секціях (тобто партіях поодиноких держав). Ці арґументи вплинули на політбюро всесоюзної Р. К. П. до тої міри, що воно згодилося на сталий лиш політики комінтерну і на провід в ньому Зіновєва до найблищого конгресу.

Відкриваючи сесію поширеного пленуму, виголосив Зіновєв величезний реферат про міжнародне положення та про становище поодиноких компартій і комінтерну до нього. Довше спинився він на Німеччині, якій не виворожив нічого доброго. Вона далі робить великі кроки в сторону соціяльної революції, не зважаючи на повірну стабілізацію економічних відносин, не зважаючи на вступ її до Ліги Націй, не зважаючи накінець на американську підтримку. Навіть колиб німецькі внутрішньо-економічні відносини направду устабілізувались, то це все одно не позбавилоб її від півтора міліона безробітних. Тепер у Німеччині вправді помітне загострення відносин, але безпосередньої революційної конюнктури там нема.

Про стан комуністичного руху на сході Зіновєв сказав, що він зробив великий крок вперед. Місцями розвивався він бистріше, ніж можна було сподіватися. Великанський вплив комінтерну на розвиток китайських подій незаперечний. Безсумнівний також успіх у поширюванні комуністичних ідей в Індіях, хоч там відбувається це повільнійше.

Зіновєв покладає тепер великі надії на т. зв. латинську, тобто полудневу Америку. Полуднева Америка стане, на його думку, основною операційною базою комунізму проти імперіялізму Північних Злучених Держав Америки. Тепер всі майже народи латинської Америки є, на думку Зіновєва, поневолені. Скорше чи пізніше їх втягнеться в боротьбу проти Злучених Держав Північної Америки.

Комінтерн намічає поширити свою секцію (відділ) для Далекого Сходу та кольоній. Так само намічено зосередити в руках комінтерну керму над комуністичною пропагандою в кольоніях, яка то керма була дотепер у руках французької та англійської компартії. Для проведення цього останнього в життя повстала при комінтерні окрема комісія під головуванням японського комуніста Катаями.

Важне для новобранців.

Кілька практичних вказівок.

З уваги на недалекий речинець військового побору подаємо кілька інформацій для новобранців:

I. **Подання в справі відложення речинця служби у війську з родинних і маєткових причин** (ст. 53 і 54) слід вносити в часі від 15. лютого до дня, що попереджає день бранки. Ті, що стараються дістати вдруге відложення служби, вносять подання від 15. лютого до 21. червня. До подання треба залучити: 1) Родинний витяг, що обіймав би цілу родину новобранця (батька й маму, братів і сестер рідних чи природних, як шлюбних, так і нешлюбних). В тому виказі мають бути поміщені всі члени родини без огляду на те, чи живуть разом, чи окремо. Оскільки такого виказу не можна залучити, то подання треба доповнити посвідкою (дописною) комісаріяту поліції про скількість членів даної родини з вичисленням кожного окремого члена й долученням метрик їх уродин. 2) Посвідку комісаріяту про маєтковий стан петента і його родини.

II. **Подання в справі відложення речинця служби у війську з огляду на студії і практику** (ст. 57, a, b, c, d, e — учні, студенти і практиканти) слід вносити в часі від 15. лютого до дня, що попереджає день бранки. Ті, що стараються дістати повторне відложення служби, вносять подання від 15. лютого до 20. червня. До подання треба залучити: 1) По думці ст. 57, a, b, c, посвідку школи, до якої петент ходить. 2) По думці ст. 57, d, (відбуваючі практику за кордоном) а) метрику уродин, б) особисту виказку або пашпорт, в) свідоцтво одної зі шкіл, означених у параграфі 1. розпорядку міністра освіти, 2) посвідку закордонної фірми промислової, торговельної, гірничотутничої або рільничого товариства, потверджену дотичним консулярним урядом, що новобранець дійсно вже відбуває практику або буде саме в тому часі прийнятий. 3) По думці ст. 57, e, (учні, що термінують у реміслі у цехових майстрів) свідоцтво про відбування науки ремесла, видане управою дотичного ремісничого цеху.

III. **Подання про зачислення до загального ополчення** на основі ст. 51 (духовні) слід вносити від дня 1. квітня до дня 30. червня, з долученням посвідки дотичних духовних властей.

IV. **Подання про зачислення до резерви** на основі ст. 111 (учителі народніх шкіл) слід вносити від 15. лютого до дня, що попереджає день бранки, з долученням посвідки шкільного інспектора.

V. **Подання про признання права до півторарічної служби у війську** по думці ст. 45 зак. слід вносити від 1. травня до 25. червня того календарного року, в якому має понята до вілення, з долученням таких документів: а) свідоцтво зрілости (відписи мусять бути стверджені нотаріяльно), б) метрика у ...

В кожному поданні треба подати: 1) назвище, імя і рік уродин, 2) докладну адресу (улиця і число дому), 3) комісаріят П. П., в окрузі якого петент мешкає, 4) повітову команду доповнень, до якої евіденційно новобранець належить (це відноситься до тих, що вже користали з відложення служби).

Подання слід вносити до дотичних адміністраційних властей (у Львові: Маґістрат, Департ. IV. військ.) Подання внесені після поданих речинців, не будуть розглядатися, хиба що їх недодержання оправдано.

Від Ред.: Важливо за вказане подати до відома всім, кому слід, що на основі інструкції міністра внутр. справ Рачкевича з дня 1. грудня 1925 до ч. 4814 подання у військових справах, які полагоджують старостства, вони **обовязані приймати в українській мові.**

Курси українознавства.

Без вписів, без системи і без дискусій.

Львівське Наукове Т-во ім. Шевченка поробило вже перед кількома місяцями заходи у відповідних чинників за дозволом на влаштування наукових курсів українознавства. Довго товклася ця справа то на поліції, то у воєвідстві, аж остаточно прийшов сьогодні дозвіл на влаштування курсів, але під такими застереженнями, що на курси не можна переводити вписів, що по викладах не можна відбувати ніяких дискусій (мабуть щоби це не нагадувало семінарійних вправ!) і що найважніше, що виклади не сміють бути систематичними.

Цікаво, як уявляли собі польські адміністративні чинники наукові виклади без систематичного їх укладу. Видно, що для української науки на їх думку не обовязкова ніяка метода і ніяка система. Невже це можливо влаштовувати цикл якихнебудь викладів, таким чином, щоби він був безсистемний. Такі поняття про науку, абстрагуючи від того, чи її подається тісно науково, чи популярно, можуть жити хіба тільки в головах тих „учених", що сидять по польських поліційних і инших адміністративних кабінетах. Але й між ними є до тої міри інтеліґентні люде, що напевно сміються з поставлених до української науки застережень. Та це тим гірше для них, бо вони розуміючи абсурдність названих застережень, все одно їх видумали мабуть на те, щоби дати Українцям нову „лекцію" тактики.

Димісія мін. внутр. справ Рачкевіча.

Міністер внутр. справ Рачкевіч зложив 24. II. на руки през. ради міністрів Скшинського просьбу звільнити його з занимaного становища. Просьбу свою мотивував перемученням. Дійсно причиною просьби димісії є труднощі в обсаді становищ у мін-стві внутр. справ і неможливість виелімінувати з нього урядовців, заанґажованих партійно, а також виелімінування Рачкевіча з нарад коаліційних міністрів. Премієр Скшинський просив Рачкевіча, щоби зі своїм рішенням задержався до часу його повороту з Женеви.

для масового поширення нашої сокільської організації та приступити літом ц. р. до відбутія славних колись сокільських здвигів.

— Слідство в справі вбивства посвятовця Королюка укінчено саме в часі, коли скінчилася каденція лави судів присяжних, тому розправа проти підозрілих в убивстві Леоніда й Богдана Міхенків з Тернополя та Володимира Гладкого з Тровиївки коло Копичинець може відбутися щойно в травні ц. р. Як відомо, справжніми убійниками є Роман Міхенко і син судового офіціяла Евстахій Герман, котрі втекли до большевиків і звідтам повідомили тернопільську поліцію, що з приказу комуністичної партії убили 6. грудня 1925 Степана Королюка члена цієї партії, як небезпечного провокатора і що в цьому убивстві ніхто крім них невинен. Акти знаходяться тепер у прокуратурі в Тернополі. Невідомо, що зробить зі справою прокуратор Музика і чи ще не зверне актів до „доповнення" слідчому судді Германові, через що саме слідство може проволіктися поза травень і арештовані Міхенки і Гладкий можуть дальше сидіти у слідчій вязниці.

— З львівського багна. Арештували дентистичного техніка Райса, який виступав як лікар у колі молодих артисток та їх приятельок, постачаючи їм морфій та кокаїну. У звязку з слідством у його справі виявилося, що в цю справу є заплутаних кілька дівчат, здеморалізованих легким життям та сумними наслідками вживання наркотиків і нечестивого кохання. Одна з лікарок, що приходила з підмогою дівчатам, відповідатиме перед судом за недозволені засоби „ратування" їх. Молодці, що постачали дівчатам наркотики, вимагали від них любов або гроші.

— Розкопки на Акрополісі. Грецьке міністерство освіти заявило, що в наслідок фінансової кризи не може продовжувати археольогічних розкопків на Акрополісі і тому передає цю справу американській археольогічній школі в Атенах, яка при підмозі свого уряду продовжуватиме працю.

— На маскараду, заходом „Кооперативи Українського Театру" та „Богеми", дня 5-го марта ц. р., можна одержувати особисті запрошення в „Кооперативі Український Театр" вул. Руська 18, І. п., від 9—1 рано.

— З кіна. В кіні „Коперник" почалася премієра великої сензаційної драми з циркового життя в 11 діях п. з. „Чоловік у горіючій кулі". Грають атлет: Альфред Ґаддор і акробатка паризького цирку Мімія Боблян.

— „25 літ на Митрополичім Престолі". — Богословія кн. 1—2 (1926). Збірка розвідок присвячена життю і творчости нашого Митрополита А. Шептицького появиться небаром друком. Ціна 1 дол. Львів, Коперника 36. 1309 2—2

— Концерти Любки Колесса (які були переложені з причини недуги концертантки) відбудуться в днях 17. і 19. березня ц. р. в салі Народнього Дому. Продажа білетів розпічнеться в понеділок (1.III. 26) в Книгарні Шевченка (Ринок 10). Попередні замовлення є важні. Місця стоячі продає канцелярія Т-ва Лисенка (Шашкевича 5) від 3—6. 1312 1—2

Еміґраційні справи.

Еміґраційні пройдисвіти.

Одержуємо з ліського повіту таке письмо:

Звертаюся до Вас в справі вже відомої Вам еміґрації до Перу. Справа важна і не терпить проволоки, бо наші селяне і робітники масами сунуть до запису на виїзд. Тому місяць поселився в Ольшаниці (повіт ліський) якийсь агент, а викававшися документами польської партії соціялістичної чи якоїсь хлопської партії у Варшаві, став вербувати людей на заробітки до Перу, обіцюючи їм легку і добру роботу, безплатну, але за контрактом подорож та один фунт штерлінґів денного зарібку. Нашим людям той фунт штерл. в золотих видається великим зарібком. Пригноблені теперішним лихоліттям, вони передають собі з уст до уст ті місенітниці про країну Перу, які наговорив їм агент. З цього вийшло таке, що тисячі-тисячі сунуть денно до того агента, щоби записатись на роботи.

І той запис власне стає мені підозрілим. Бо агент почав з початку побирати від людей по два золоті на впис до польської парт. соціялістичної, а опісля, коли почало багато зголошуватися людей, побирає вже і по три з половиною золотих. Такий робітник, що хоче їхати, мусить передше стати членом ППС., бо то вона (та партія) має конферувати з польським урядом в справі еміґрації. Заходить питання, чи це не є політика вище згаданої партії, щоби побільшити свої фонди та в майбутніх виборах мати більше членів?... Друге питання заходить таке, чи це не є політика польського уряду, щоби з огляду на недалекі нові вибори перерідити число українського населення по деяких округах? Правда, на самім початку записалося на виїзд також багато польських робітників — (то дивне, що вписувалися самі переселенці і то навіть такі, що верховодять серед робітничих мас, але я думаю, що вони вписувалися для заохоти інших), одначе вони могли мати на меті лише вписатися, а не виїздити. Наші люде, заохочені ними, масами вписуються, а навіть є такі випадки, де цілі родини хотять продавати ціле своє газдівство і виїзджати. Можливо, що ця еміґрація до Перу є правдива і не має ніяких політичних аспірацій, одначе все таки я дуже сумніваюся в її правдивости, і тому осмілююсь внести запит у цій справі до Хвальної Редакції. До мене зголошуються люде зі запитами, яка це країна Перу, які там можуть бути заробітки, чи наші люде можуть там жити та такі инші речі. Я перешукав ріжні географічні описи, та ніде в них не надибав опису цеї країни, а великої географії не міг ніде найти, щоби представити людям положення, яке їх жде у тій далекій країні. Всетаки я відраджую їм всіми силами, показую мапу, зазначую, що будуть жити серед Індіян, але їм того мало, вони хотять знати все, що торкається цеї країни і їхнього там життя, а я — на жаль — не можу їм цього докладно змалювати. Тому звертаюся до Вас з тим запитом. Прошу негайно розслідити справу еміґрації до Перу, описати обширно цю країну, її промисл, продукти, яку можуть одержати там наші люде працю, чи годні видержати тамошній клімат, взагалі все, що торкається еміґрації і тої країни. Думаю, що всі наші часописі повинні помістити і подати вказівки в тій справі.

Крутанина в справі заробіткової еміґрації.

Передучора (в ч. 41 з 25. ц. м.) подали ми можливо докладні інформації про сезонову еміґрацію на заробітки до Німеччини.

У звязку з тим довідуємося, що деякі старости теж подали до відома ці пояснення, одначе пропустили найважніше: безпосередній звязок робітників з німецьким граничним урядом в Канджині (уступ 16-ий поданих нами пояснень). Старости наказують, щоби тільки їм віддавати всі реєстраційні листи, а вони вже порозуміються з німецьким граничним урядом і якщо буде місце, дадуть знати готовим до виїзду робітникам. Сумніваємося, що може бути зле з такої старостинської муки. Тому слід **точно** держатися поданих нами вказівок і безпосередньо звертатися за місцем на роботу до нім. граничного уряду (Grenzamt in Kandrzin, Deutsch-Oberschlesien). **Ті рідні робітники, які вже перед війною були на роботах у Німеччині, повинні зазначити це в своїх реєстраційних листах та вказати місцевість і власника, в якого вони працювали.** Це багато може допомогти в одержанні роботи, бо Німці є привязані до знаних вже собі робітників.

Довідуємося також, що старства в Ярославі, Яворові, Раві Руській і Жовкві одержали поручення вислати зі своїх повітів по 500 (пятьсот) робітників на роботи до Німеччини. Наші люде з тих повітів повинні негайно зголошуватися, щоби ким иншим не виповнено тієї квоти.

Лист до Редакції.

В справі фондації бл. п. о. Иосифа Фолиса.

Опінія Комісії.

Кураторія фондації бл. п. о. Иосифа Фолиса для сиріт української народности і греко-католицької віри має честь звернутися до Хвальної Редакції з вічливим проханням помістити на сторінках „Діла" отсей комунікат:

Вислідок замітів, піднесених о. Стеф. Онишкевичем у статті під заголовком „Господарка народним майном. Історія одної фондації" („Діло" з 20. вересня 1925. Ч. 210) покликала Кураторія фондації бл. п. о. Иосифа Фолиса для сиріт української народности і греко-католицької віри і родина фундатора Комісію для розсліду господарки майном фондації. Та Комісія на основі актів Кураторії та на підставі огляднн фондаційного майна на місці в Скнилові і вислуху переслухання свідків видала **одноголосно** отсю опінію:

Загальний стан фондаційного майна, яке в часі смерти фондатора було перетяжене довгами, поправився рішучо завдяки зусиллям Кураторії так, що високопатріотичні наміри фондатора оснування в Скнилові господарсько-садівничої школи наближаються до здійснення — а саме:

Майно фондації обіймало 75 моргів грунту з будинками в Скнилові, з чого було понад 19 моргів предметом спору з громадою в Скнилові. Під загрозою примусового вивласнення продано в червні 1925 р. на військові цілі 50 моргів грунту за ціну 109.200 золотих так, що при фондації залишився в Скнилові неспірний 25-морговий простір (в тім ціла сад і будинки), що вповні вистарчає на оснування згаданої господарсько-садівничої школи.

Завдяки безперервній праці і великим та безкорисним трудам Кураторії закуплено негайно для фондації зовсім вільний від довгів около 100-морговий фільварок в Закомарю (коло Олеська) разом з інвентарем за ціну 19.100 американських долярів і через цю користну трансакцію зискано рівновартну основу для поправи маєткового стану фондації і для фінансування згаданої школи.

В хвилі смерти фондатора фондаційне майно було обтяжене довгами в сумі около 230.000 корон (не вчисляючи в це вінсотків) та леґатом у висоті 20.000 корон. Значно більшу частину цих довгів вже сплачено і залишився ще до сплати довги у висоті около 12.000 золотих та згаданий леґат, досі судово ще незвальоризований.

Крім того лишається до догідної ратальної сплати решта ціни купна Закомаря в сумі 3100 американських долярів і решта переносної такси в сумі 4.200 золотих.

Покликана фондатором до завідування майна Кураторія виконує від самого початку заряд фондаційного майна через установленого судово адміністратора п. д-ра Евгена Гвоздецького, в якого руках від самого початку спочиває тим самим безпосередній нагляд над тим майном.

Від 1. квітня 1920 р. до останніх часів посілість у Скнилові була предметом аренди, а арендувала ту посілість п. Е. Д. на основі її найліпших оферт і на основі загально принятих контрактових умов.

В часі обняття цеї аренди будинки та кількаморгозий зразковий сад находилися в дуже лихім стані, спричиненім воєнними подіями, головно в часі польсько-української війни.

Цей стан річи значно погіршився в часі господарки згаданої посесорки, передовсім через її недогляд та через некорисні відносини. Ізза недостачі відповідного нагляду і способів забезпечення частина економічних будинків, яку можна було дешевим коштом вонтувати, завалилася, а матеріял з цих завалених будинків, та з огорожі частинно розкрадено, а частинно згинув.

Ізза недостачі фондів не могло бути бесіди про приведення первісного передвоєнного стану, як цього вимагала би раціональна господарка, і тому обмежено ся до примітивної частинної репарації мешкального будинку і до перебудови знищеної більшої стодоли — на меншу.

Супроти цього стану річи не стрічає ні **Кураторію, ні її синдика п. д-ра Евгена Гвоздецького ніякий закид руйнування фондаційного майна,** який хтонебудь міг би висувати зі згаданої вище статті „Діла", а який — на основі вислуду доходжень — рішучо не був в інтенції автора статті о. Стефана Онишкевича. — Львів, дня 19. лютого 1926 р. *Теодор Рожанківський, Юліян Федусевич, о. Іван Фединський, Гр. Тершаковець, М. Творидло.*

Отсю опінію Комісії подає Кураторія фондації до відома громадянства. — Львів, дня 23. лютого 1926 р. Крилошанин Митр. Капітули *о. Василь Томович* в заступстві Президента, професор *д-р Кирило Студинський, Михайло Луцький, д-р Володимир Ревюк.*

Заява о. Ст. Онишкевича.

Отсим заявляю, що в моїй статті в „Ділі" з дня 20. вересня 1925 р. ч. 210 під заголовком „Господарка народним майном" мав я намір викликати прилюдний розгляд замітів, кружляючих у звязку з трансакцією продажі фондаційних грунтів у Скнилові і купна фільварку в Закомарі, а то в інтересі загальної справи, а не мав я наміру ніякого особисто, а зосібна д-ра Евгенія Гвоздецького зі Львова обиджувати. Заміт про адвокатські кручки при віддачі фільварку в Скнилові в посесію не відноситься до д-ра Евгенія Гвоздецького тільки до нашої особи. Львів, дня 19. лютого 1926 р. *о. Степан Онишкевич.*

Всячина.

Найдорожча книжка. Здається, що найбільшу суму, яку заплатили до цього часу за один примірник друкованої книжки це біблія Ґутенберґа продана на ліцитації в Ню-Йорку 16-го ц. м. Її купив один з найбагатших світових колекціонерів д-р А. С. В. Розенбах з Філядельфії. В р. 1923 инший американський колекціонер Карло Пфорцгаймер заплатив за нижчу копію біблії (Мазаринську) тільки 60.000 долярів. Копія куплена Розенбахом є славна з Мельк. За нею добивався міліонер Морган і група людей, що хотіли її купити для Собору св. Івана. Вся ліцитація тривала 5 хвилин і дійшла хутко до 106.000 долярів.

Оповістки.

До відома Студентства! Подається до відома, що в Познані оснувалось Товариство під назвою „Громада Студентів Українців в Познані". Звертатись на адресу: „Koło Studentów Ukraińców w Poznaniu" Uniwersytet. — За Виділ: *В. Рожанський* голова, *С. Молодавець* секретар.

Курс інструкторок на села. „Союз Українок" у Львові при допомозі Товариства „Просвіта", У. П. Т., „Сільський Господар", „Українська Захоронка" і „Труд" **устроює курс для інструкторок на села.** Курс почнеться 5. березня (марта) ц. р. і триватиме 5 місяців. Наука буде обіймати: Підготовку до культ.-освіт. праці на селах, основи кооперації, гігієну, ведення захоронок, науку крою і шиття та домашнього господарства. На курс приймається кандидатки з укінченим семинаром. Першенство мають звичайні учительки і ученці шкіл У. П. Т. Місячна оплата виносить 30 зол. Учениці мусять самі подбати про приміщення. По укінченні курсу учасниці будуть занятi як учительки курсів крою й шиття по селах і провідниці дітячих садків. **Письмені зголошення надсилати до „Союзу Українок"** Львів, Рутовського 22/І., устно зголошуватися також щоденно від 10—12 рано. Вписи замикається з днем отворення курсу т. є. 5. березня (марта) ц. р. — За Головний Виділ „Союза Українок": *М. Донцова* голова, *М. Мриц* писарка. 1301 4—5

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.

ня, зложивши присягу вірности до рук міністра освіти й одержавши від нього номін. декрет (§ 15). Членів консисторій, деканів, парохів, професорів семинарій і консисторських урядовців іменує дотичний дієцезіяльний епископ за попередньою згодою воєвідства; щодо консисторських урядовців, ректорів і професорів семинарій, то вимагана є ще й згода міністерства осв. і вір. (§ 16). При іменуванні парохів й адміністраторів не потрібна окрема згода влади, якщо кандидат находився на списку, окремо заложеному для кожної дієцезії і затвердженої дотичним воєвідством. Коли воєвода спротивиться номінації або вписанню якогось духовного на список кандидатів, або зажадає викреслення когось з неї, то епископ може на протязі 9-ти тижнів звернутися до міністерства осв. і вір., яке остаточно вирішує (§ 17).

Іменований епископом духовник предкладає старості номінаційний декрет. На його основі староста передає парохові в управу все парафіяльне майно і печатку. Кандидат, що перший раз обіймає своє становище, складає на руки старости присягу на вірність державі (§ 18). Уступаючий парох перед опущенням парохії обовязаний віддати старості печатки (метрикальну й церковну). На випадок смерти пароха староста заряджує догляд над церковним майном і переховує в себе печатки. Про перенесення або усунення пароха чи адміністратора епископ повідомляє дотичного старосту (§ 19). Якщо православний духовник втратить польське громадянство, або буде признаний винуватим у злочині чи каригідних вчинках, або коли виявить себе шкідливим для держави, то на домагання воєводи епископ є обовязаний негайно усунути дану особу від виконування церковного уряду або на протязі вісьмох днів звернутися до міністерства осв. і вір. Якщо такий спротив не буде внесений або не буде взятий на увагу, то воєвода може примусово усунути дану особу від виконування церковного уряду та звернутися до дотичного декана, щоби тимчасово доручив виконування церковних обовязків одному з сусідних парохів (§ 20). Дієцезіяльні епископи можуть звертатися до адмін. властей з проханням допомоги при виконуванні свого зарядження на усунення духовного від управи парафією. Колиж воєвода має в тій справі сумніви (щодо умотивування або способу уділення допомоги), то може на протязі вісьмох днів звернутися до міністерства осв. і вір. по остаточне рішення (§ 21). Члени консисторій і консисторські урядовці складають присягу вірности на руки воєводи (у Варшаві на руки директора департаменту віроісп.) (§ 22). Ректорів і професорів дух. семинарій іменує дотичний епископ за згодою міністерства осв. і вір. Іменування академічних професорів відбувається згідно із законом про академічні школи за згодою митрополита (§ 23). Членами й новиками монаших чинів можуть бути тільки польські громадяне, без замітів під оглядом моральним і політичним. Приймати до монастирів польських громадян, що відбули новіціят за кордоном або там постриглися в черці, можна тільки за згодою міністерства (§ 24).

(Докінчення буде.)

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Бурливе засідання польського сойму.

На засіданні польського сойму 25. лютого при першім читанні закона про ратифікацію гарантійного договору прийшов до слова премієр Скшинський. Як лише премієр зявився на трибуні, з лав славянських національних меншостей серед пекольного галасу чути вривані слова „українського університету — слова ви не додержали — насамперед заспокоїти український народ, а потім щойно говорити — пане графе, де женевські обіцянки—що ви говорили в Америці — все говориться на експорт—що чувати з законами про мову—про політичну амнестію“ і т. д.

Коли стихло прем. Скшинський говорив про льокарнський пакт, про значіння його для Польщі, що Польща мусить ввійти до Ради Союза Народів рівночасно з Німеччиною.

Промова премієра тривала годину. Колиж кінчив говорити повторилися переривання, кричав теж і пос. Стронський. Як премієр сходив із трибуни озвалися лише дуже слабі оплески.

Якраз про нього сказав байкар: „Хоть ты и в новой коже, но сердце у тебя все тоже..“

Такий тип гордо зве себе „середняком“ і з правила пробивається у сільраду, в кооперацію на всякі становища, їздить часто уповноваженим у справах села до міста. Рухливий парень!

За поїздками й громадянськими справами він не має коли займатися сільським господарством, в тому й обробляє свою землю при допомозі наємної праці. З міста він все потрапить привезти потрібні для селянського господарства речі та продає із своїм односельчанам втроє дорожче, як сам заплатив. Він дуже вміло спекулює всякими уповноваженнями і мандатами, добре знає земельні закони і практику і не працюючи сам, радо бере в аренду бідняцьку землю, яку йому обробляють инші бідняки.

Таким тип небезпечний завдяки своїй невловимости. В місті ви, навіть, стиснете йому руку як „свідомому“, а там у селі на нього, хоч не голосно, але за те добре нарікають. Не голосно тому, що бояться мати діло з такою людиною, — а нуж він має слушність і робить все так, як це належить „по закону“. Та нарікають на нього дуже, називають його найпоганішими словами, бо чують, що під маскою того „середняка“ ховається найогиднішний хижак.

* * *

Деколи під впливом прочитаної ґазети або розмови з приїзжою людиною селяне в спокійній розмові застановляються над тим, хто в їх селі направду кулак, хто бідняк і хто середняк? Вони покористовуються при тому такими аргументами і „такою економічною базою“, від яких голова закрутиться кожному статистикові. Вираховують вони і беруть на увагу не тільки землю, будинки, худобу, дітей, але й зміст скринь, число незамужніх доньок, замилування до чарки, посвоячення до третього покоління, фізичну силу, грамотність і ще багато дечого.

Я мав нагоду чути такий аргумент:

— Який я середняк, коли я навіть неграмотний. Я, бачите, правдивий бідняк...

Або такий:

Ти тому бідняк, що ще твій дідо хату пропив. А то з твоєю головою ти до цього часу був би ось який!...

І селянин скромно погоджується, що, мовляв, він направду був би „ось який“, як би не той нещасливий випадок з його покійником дідом...

Переклав В. М.

Біржа.

Гроші.

Америк. дол. 7·84 — 7·86 канад. дол. 7·81 — 7·86, чеські кор. 0·23·25 — 0·23·75, лей 0·3·25 — 0·4·00, франки фр. 0·29·50 — 0·30·00, фр. швайц. 1·47·50—1·55, англ. фунти 36·50 — 37·00.

Золото. 20 кор. 30·50 —31·00, 20 франк. 28·50—29·00; 20 марк. 34·50—35·50; 10 руб. 38·00—38·50.

Срібло. Австр. кор. 0·60·00—0·62·00, 5 корон. 3·34—3·44, флорени 1·67—1·72, рублі 2·55 — 2·65, рубель дрібним сріблом 1·30 —1·35.

Збіжжя.

Пшениця краєва з 1925 р. 36·00 — 39·00 жито галицьке з 1925 р. 24·50—25·50, ячмінь галицький бров. —.— до —.—, овес гал. 23·00—23·00.

НОВИНКИ.

— **85-літні уродини през. Ю. Романчука.** 24 п. м. в день іменин през. Ю. Романчука — явилася в домівці Ювилята делєґація центральних українських установ, щоби зложити йому побажання. В імени делєґації промовив голова УНДО — д-р Д. Левицький. Бесідник підніс заслуги през. Ю. Романчука для національного відродження Галицької Землі, присвячуючи довшу згадку остаННьому політичному виступові Ювилята: відборові присяги від українського населення м. Львова на площі св. Юра після рішення з 14. березня 1923. У своїй відповіди на промову д-ра Д. Левицького през. Романчук поставив натиск на необхідність розбурхання в широких колах суспільности самопосвятного ідеалізму та активности.

— **Протиалькогольне товариство „Відродження“** що вело перед війною живу акцію у Львові і в цілому краю, відновило 21 п. м. свою діяльність, відбувши в домівці „Просвіти“ загальні збори. Після промов проф. Яцкевича і ред. Микетея вибрано новий виділ у складі: Я. Яцкевич, голова, Г. Микетей, заст. голови, К. Личківський, секретар, І. Герасимович, бібліотекар, С. Похмурський, скарбник, і. Тиктор господар, Л. Петрушевич, виділовий, студ. Шевчук (від акад. молоді) і богослов М. Блазовський (від українських теольоґів) заступники виділових. Контрольна комісія: д-р І. Раковський, О. Попович і И. Танчаковський. Адреса „Відродження“ (на руки секретаря): Кость Личківський, Львів, Ринок 10, Народня Організація Українців м. Львова. Відновлене товариство ставить собі за мету перевести антиалькогольну акцію в цілому краю через відновлення старих та основання нових філій і гуртків. У першу чергу хоче „Відродження“ занятися переведенням масового плебісциту в справі покасування шинків по наших селах.

— **Патріотичний подвиг.** Українську вивіску „Земельного Банку“ зірвали якісь молодці. Видко, що патріотична праця „Слова Польского“ не йде надурно. Коли — думають собі польські шовіністи — протизаконним є поставити на дорозі стовп з українським написом, то тимбільше заслуговує на знищення таблиця, яка висить у місті...

— **Знову самовбивство на цвинтарі** 25. II. пси грабаря замарстинівського цвинтаря занюхали жінку, що лежала між гробами. Голосним гавканням прикликали грабаря і цей прийшовши переконався, що якась жінка вється в болях. Молодій, около 20 літній жінці спливала кров із обох рук. Поліція забрала жінку на візок. Вона не хотіла нічого зізнати. В шпиталі ствердили, що поперетинала собі жили на руках і випила сильну отрую. Два годині пізнійше нещаслива померла. Ніхто не знає хто вона.

— **„Ревізорщина“.** Те, що ми передбачували кілька разів, пишучи з нагоди ріжних ревізій, здійснюється. Ошуканцям відомо, що поліційні приватні агенти („вивідовці“), приходячи до чужої хати з ревізією, не мають звички леґітимуватись, а починають урядувати на зразок Гоголівського „Ревізора“: — сам престиж урядової особи вистачає. Цим частим явищем користується якийсь 35-літній ошуканець, що ходить по хатах у характері „поліційного вивідовця“, показуючи якийсь папірчик, який є будьтоправною підставою перевести ревізію. Цей Хлестаков виудив від російського еміґранта Благоцра 50 зол. титулом заплату за те, що не робитиме в нього ревізії та його не арештує. В кількох випадках на домагання виказатись документами — щез безслідно.

— **Штунда в Тернополі.** В останніх часах зорганізовано штундистську секту в Тернополі. Організатором був мешканець громади Глубічка Великого коло Тернополя Петро Ординюк і одна заможна селянка, здається, з Ходачкова Малого. Організатори найняли льокаль замкненого шинку. Долівка при вул. Петра Скарги в Тернополі, в найближчому сусідстві воєвідської і поштової комендантури поліції і розпочали свої богослуження в неділі. Між народом розійшлася вістка, що члени нової секти будуть одержувати платню по пять американських долярів місячно і це було причиною — поміж звичайну цікавість — що на штундистські богослуження зачало сходитися більше людей — виключно тільки спосеред українського біднішого населення: служниці, сторожі, зарібники, тощо. Влада не мішалася до справи, аж коли дехто з цікавої товпи зачав штурмувати вікна і двері нової церковної (бувшої шинкової) домівки, поліція виступила чинно в обороні штунди і сектанти могли відбувати свої богослуження під охороною польської поліції. Провідником і апостолом нової релігії був згаданий Петро Ординюк, котрого тепер тернопільський маґістрат має відшупасувати до Глубічка Великого. В проповідях помагала йому згадана вище баба. Успіхи нової секти — вищезгаданого чисто поволжного — не прибрали тут більших розмірів, але сам факт — будь-що-будь для нас дуже шкідливий — повинен повчити церковні чинники, що треба тепер вести релігійні справи троха инакше, як досі, коли показується, що н. пр. в Тернополі нова секта має найбільше приклонників з підмійських громад Кутківці і Біла, зражених нетактовним поведенням місцевих парохів.

— **Родинні квасі і сільний квас.** 25-літній телєґрафічний монтер Вісневський оженився з жінкою старшою на 10 літ і після року подружа прийшов до переконання, що вже не може з нею жити. Не маючи надії, що вона зійде зі світа природно, рішив її отруїти, користуючись нагодою, що недужила та заживала якісь ліки. Купив сільного квасу та влив до шклянки з ліком. Але жінка, стрібувавши, догадалась, у чім діло і звернулась до поліції, предложивши їй отруту з ліком. Вісневський, не приготовившись до оборони, мусів признатись до вини.

— **„Успіхи“ польонізаційної політики.** Дістаємо відпис письма, яке подаємо дословно: Raport zmynówszego tygodnia. Do Swietszego Starostwy w Turci. Donoszę że w gminie podpisanej jest narodowość zdrowa. A zwyręt zginęła 1. krowa w Pani nauczycielki tytułem objęła się kartofliamy, a dalej są wszystki zwieręta zdrowe w całej gminie. Zwierzchność gm. Prysłup dnia 22/6 25. nacz. gm. Boskod (Польща).

— **Доносицька манія.** „Слово Польске“ є тої гадки, що вся польська адміністрація разом з державними установами, всіми урядовцями, поліцією та її помічниками має слабші очі, як цей національно-всевидючий орган і тому допомагає їм бачити, що таке твориться на прадідній польській землі, яку ми заселюємо. В однім тільки числі з дня 26-го н. м. помістило воно аж три замітки про нарушування законів... через уживання української мови. А саме подає до відома, що на якійсь львівській почті принялі якийсь один поручений лист, що крім польської адреси мав ще й українську, писану не українськи, писану — о, Боже! — кирилицею, — далі, що на деяких дорогах придорожні стовпи є писані по українськи (а це може бути небезпечне, бо наші селяне можуть знати, куди йти!) — врешті, що в деяких українських гімназіях внутрішне урядування ведеться по українськи, а навіть десь у якімсь бюрі стоїть бюст Хмельницького, що вбивав колись Поляків і премжний натяк, що нагадує найчорніші сторінки органів царської чорної сотні: — таке заведення слід „зредукувати“. Найцікавіше те, що більшість обвинувачень живцем виглядує недавні комічні ревеляції „Слова Польского“, будьто один з святоюрських священиків під час проповіди вимахував шаблюкою. Видко, що шаблюка, якою надто часто вимахує „Слово Польске“ в напрямку безборонних або неіснуючих противників, починає вже йому вимикатись, як людині, що має переслідовну манію.

— **В справі основування тов. „Сокіл“** повідомляють нас з Тернополя, що тернопільське воєвідство вораз перший затвердило статут руханково-пожарного товариства „Сокіл“ у громаді Смільно пов. Броди своїм рішенням до числа справи LBP 1187/26. На двох уже місцевостях такі статути з Радехова, а за ними повинні піти всі наші громади Поділля й Ополля і з весною відновити, чи основати в се є товариство „Сокіл“, що згуртує нашу сільську й міщанську молодь через те причиниться до сбивання деморалізації серед нашого молодшого покоління, яку ведуть ріжні непрошені одіхуни. Найкращу весну треба використати

Вагання.

„Дух Льокарна", дух пацифікації повоєнної Европи і мирної співпраці над її відбудовою, не найшов сприятливого грунту в Польщі. Не значить це, що польська республика виказала різкі войовничі тенденції. Ні, час для побрязкування шаблею проминув і по всій правдоподібности знова не вернеться. Найкращим доказом цього є хоч би відомий „Катилінський" виступ Мусолінія, який в передвоєнних часах був би класичним casus-ом belli.

„Дух Льокарна" сучиться в Польщі з инших причин. Основа, на якій спочивало великодержавство Польщі, її певність і секстака безпека, усувається з під ніг, а це викликує глибокі вагання в Польщі політичного й економічного характеру. Французький протекторат, який до Льокарна був непорушною стіною польської політики, сьогодня втратив своє основне значіння. Забезпечена в своїх границях Франція, з одночасним позбавленням її ролі диктатора Европи має нині инші завдання й инші клопоти, як бути опікункою й поводаторкою молодої й хирлявої польської республики. Франція сама примушена обороняти свій великодержавний престіж і шукати виходу зі складного й незавидного економічного положення.

Заломання французької бази викликує постійні вагання в Польщі, тимбільше, що оба її сусіди: Німеччина й СРСР., досі виклятi европейськими потентатами, набирають сил і значіння та стають поважними, в багатьох справах рішаючими факторами.

На европейсько-азійськім континенті в сучасній добі стоять проти себе дві сили, два велитні: Британська Імперія і Радянська Унія. Перша з них кермує діяльністю Ліги Націй, друга діяльністю Комінтерну. Польща находиться між молотом і ковалом, вагаючися, на котру ногу ступити, до кого прихилитися. Очевидно, Польща не є нулею на европейському континенті, вона уявляє собою деяку, покищо невідому вартість яко шлях між Сходом і Заходом, яко географічна одиниця, що відділює Німеччину від СРСР., яко база майбутнього зудару між обома велитами, яко резервуар фізичної сили для посторонньої розпорядности.

Обі супротивні сили намагаються приєднати Польщу: Англія бажалаб її запрягти у свої шлеї, а СРСР. підчинити своїм впливам.

Між ними двома силами бється польська політична думка, вовтузяться польські державні мужі, не бачучи ні просвітку, ні виходу зі сліпої вулиці. До тогож економічна катастрофа в Польщі зближується семимилевими кроками. Безробіття, досі помітне тільки в містах, як пошесть перекидається на село. Досі цю армію безробітних окутує туман повної апатії. Вона мовчить, жебрає, просить, безпомічно витягає руки, але хто зна, чи це не зловіща тишина перед бурею! Заходи здобути позичку, найти передишку, щоби можна спокійніше розвязувати поквапно назріваючі соціяльні проблеми, не дають позитивних вислідів. Ясно, що економічна нужда і фінансова скрута не дають змоги Польщі не лише утверджувати, але навіть зазначувати великодержавницьких аспірацій.

В таку хвилю стало актуальним приняття Німеччини до Ліги Націй і наділення її постійним місцем в Раді Ліги. Польща побачила себе загроженою. Зріст сил і зміцнення значіння Німеччини не ворожить добра Польщі. І в Німеччині, і в Англії явно говориться, що направлення кривд, заподіяних Німеччині версайським трактатом мусить — скорше, чи пізніше — відбутися коштом Польщі. Тому у Варшаві постановлено добиватися постійного місця в Раді Ліги, а в Парижі поширено цю концепцію ще й на Еспанію та Бразилію. Таким чином Польща бажає забезпечити себе перед можливими несподіванками в лоні цеї міжнародньої установи, а Франція намагається зрівноважити англійський вплив в Раді Ліги Націй.

Офіційна поведінка Англії в справі побільшення постійних місць в Раді є таємно-здержлива, хоч за кулісами розвивається повною парою антипольська й антифранцуська пропаганда. Погроза Німеччини, що возьме назад своє зголошення, негативне становище Японії і різкий спротив Швеції є досить прорeчистим висловом англійського негодування в приводу польських аспірацій. Зовсім природно, що таку саму акцію веде й противна сторона. Хоч Бріян застерігається, що пресова дискусія на тему побільшення постійних членів Ради Ліги тільки непотрібно шкодить справі, в якій рішаючий голос мають заінтересовані держави, то всетаки настирливе домагання Бразилії й Еспанії та погроза Польщі про виступлення з Ліги Націй є ясковим проявом контракції.

Англія, пригортаючи Німеччину до лона Ліги Націй, бажалаб в той спосіб винагородити їй всі дотеперішні пониження та з часом створити собі вірного приятеля в рішаючій кампанії між нею і СРСР. З тих самих причин вона не нехтує й Польщею. Кожна сила може придатися у відповідний момент. Але Польщу бажає мати Англія не п о р у ч себе, не в рівнорядному і рівновартному становищі, але у підчиненому відношенні. Англія хотілаб держати Польщу на ланцюху, як „скажену собаку" — кажучи досадними словами пос. Бриля. Зовсім природно, що проти такого васального становища бунтуються керманичі Польщі, але хто зна, чи вкінці з огляду на грізне економічне положення не будуть вони змушені покоритися перед всесильним доляром чи фунтом і вдовольнитися ролею, призначеною Польщі сильними цього світа.

В нерішучих погрозах Польщі бренить ще одна нотка: можливість тіснішого порозуміння з СРСР. або — як знову делікатно висловлюється пос. Бонь — можливість створення східного Льокарна. Радянська Унія, яка сама задихається ізза недостачі капіталу, не може блиснути мошочкою перед польськими очима. За те радянські політики відкривають перед польським промислом великі горизонти, голодні на промисловий товар ринки збуту в СРСР. В такому випадку Польща одержалаб запевнення в непорушности своїх східних границь на довший час, але одночасно звільна мусілаб підпадати впливам радянського світогляду. Таким чином відбувалось би м и р н е завойовництво Польщі кремлівськими керманичами, і вона — скорше чи пізніше — яко сліпа до перестрою на радянський зразок держава опинилась би під крилами Комінтерну.

Зовсім природно, що в теперішньому моменті Польща не є психічно дисльокована до тіснішого звязку з СРСР. Одначе несподіванки не є виключені. Польща покищо вагається між Заходом і Сходом, але на довшу мету важко буде їй вдержатися у вічній політичній й економічній непевности між двома силами. Кожний инший вихід буде тільки паліятивою на якийсь час. Треба признати, що польські політики мають важке завдання перед собою.

Ф. Ф.

„Фактична автокефалія".

Міністерський проект у справі правного положення православної церкви в Польщі.

(Продовження.)

Так представляються основи устрою „автокефальної" православної церкви в Польщі. А тепер приглянься главі законопроекту, що обіймає „особові справи".

Коли митрополичий стілець прав. церкви в Польщі є необсаджений (себ-то коли помре митрополит або його проженуть), то президент держави скликує епископів на елекційний Синод під своїм проводом. У виборі беруть участь дієцезійні епископи і ті епископи-помічники, що заступають дієцезії. При рівности голосів рішає президент. Коли митрополита не вибрано о д н о г о л о с н о, т о п р е з и д е н т м а є п р а в о vet-a. Елекційне голосування мусить відбутися наново, одначе н е в а ж н і є г о л о с и е п и с к о п і в - е л е к т о р і в з а к а н д и д а т у р о ю, я к і й с п р о т и в и в с я п р е з и д е н т п і с л я п е р ш о г о г о л о с у в а н н я. Вибраний митрополит обіймає урядування, складаючи присягу на вірність державі до рук президента і одержує від нього номінаційний декрет (§ 14). Вибір епископів відбувається на Соборі, скликанім митрополитом. Щ о д о о с о б и к а н д и д а т а т р е б а с п е р ш у о д е р ж а т и з г о д у у р я д у. Вибраний епископ обіймає урядуван

Ів. ЗАЦЕПІН.

Український селянин.*)

(Записки мандрівного кореспондента.)

Тихо в українському селі... Мабуть тільки від часу до часу загляне якийнебудь приїзжий з райкому або ради, поговорить про політику, про податок, про середняка і газетку свіжу привезе. І це добре, бо в хаті-читальні, що стоїть у самій середині села, всі газети старі, а книжки видані ще 1922, і 1923 р. А книжки це такі, що їх усі грамотні хлопці давно на память знають. Заялозані, посмаровані ті книжки, так що новий міський гість боїться їх у руки брати.

Поїде приїзжий домів, до великих мурованих камяниць, а дядько візьме ту газету, яку тамтой лишив у хаті-читальні та поверне сюди і туди, дасть комусь письменному прочитати, а сам слухає. І слухає її так, як слухав в церкві незрозумілу проповідь або псалтиру над покійником. Слухає скуплено, туго склонивши голову на бік. Зітхне в тому місці, де жалісно написано, висякається одним пальцем, обітре руку в полу кафтана і знов слухає. А з уст письменного котяться слова як горох.

Точнісінько як наш дячок — думає дядько, — тільки дячок має чорні зуби, а той має їх як кінь...

„Середняк, бідняк, кулак, змичка, виробництво, порядок"... доноситься до його вуха.

Щодо порядку — то добре сказано — перебє несподівано дядько.

І знов замовчить.

Що він думає? — Хто його знає! — На всякий випадок, процес його думання свій, питомий, особливий, чорноземний...

Скінчилося читання. Дядьки поволі розходяться. Мовчать. Або говорять про своє, буденне, мужицьке. Про сани, які „слід було би направити", про коняку, яка „щось на праву ногу ковиляє"... А про те, що прочитано ні слова.

Зрозуміли, чи не зрозуміли? Невідомо. Темна душа мужицька, темна як темний ліс, що починається ось там за селом.

* * *

Рисівники агітплякатів допускаються великої похибки, коли представляють кулака в виді трафаретної фігури якогось шинкаря, трактирника або коршмаря, з великим пузом, в камізельці, з ланьцушком від годинника і з великою рудою бородою. Такий кулак умер, такого кулака ви тепер у селі ніде не стрінете. Його змив жовтень грунтовно і можна його оглядати хіба тільки в музеях старовини, а не на плоті біля сільради або райради. До такого плякату мужик підійде, погляне і відійде.

— У нас таких нема, — скаже він.

І він має слушність. Явне висміювання своєї кулацької природи тепер, очевидно, не в моді.

Недоцільно також приїхати до села і спитати:

— А що, є в вас кулаки?

— Ні — скажуть вам, — нема...

Та коли ви приглянетеся, то побачите, що є і навіть багато є.

Кулаки стали нині проворними. Перш за все кулак зве себе тільки „середняком", і він готовий видрапати вам очі, як ви натякнете, що він кулак. Давно такий кулак наймав собі робітників явно, скажім „від Миколи до Покрови". А тепер він наймає на сінокос, на жнива, на збори хліба, на привіз дров і т. д., але за кожним разом окремо. Навіть більше: він не наймає наймитів на весь час косовиці, на всі жнива, а на кілька днів, а потім по перерві знов на кілька днів. Це він називає: „трохи помогти в роботі..."

Відробок кулакові за хліб, за насіння відбувається теж зовсім инакше як давнише. Перш за все, кулак не має вже тих шпихлірів, з яких колись явно позичав голодуючим сусідам під умовою відробку означеного числа днів за відсотки. Ті шпихліри забрала йому революція і в них тепер містяться кооперативні крамниці та кооперативні склади. Кулак має тепер усе в хаті на горищі, під підлогою, під порогом або в садку під землею. І позичає обережно. Дає збіжжя тільки „певним" людям, таким, що його не підведуть, не зроблять скандалу, не виявлять. Та й за те треба його просити зі сльозами на очах, щоби допроситися пуда, двох збіжжя до весни, або до нового врожаю. Загально думають, що й відсотки бере кулак тепер менші ніж перед революцією і умови відробку дає зносніші. Словом „кулак" тепер зробився дуже прозорним і „зрадянщився", або краще приноровився, як міг, до обставин.

Це — старий кулак, дореволюційного походження. Та є в українському селі і цілком новий тип кулака, зовсім радянського походження. Він звичайно поверховністю охайний, не грубий, ходить у куртці військового зразку і в „галіфе". Він розмірно молодий, 30—40 літній. Брав участь у імперіялістичній війні, а в громадській війні він працював переважно в господарських відділах. Язик в нього вироблений незле і він тріпає ним завзято, прославляючи перш за все радянську владу та побоюючись найбільше того, щоби його не підозрівали в негативному відношенні до радянських порядків.

*) Московска „Економическа Жизнь" з 6. ц. ц. р. привесла [illegible] нарис Ів. Зацепіна про українське село під з. „Приспособившийся кулак". Подаємо його в українському перекладі під нашим титулом.